

De overgang van de basisschool naar het Spinoza Lyceum

Onderzoeker 1: Jate Terpstra – docent Frans op het Spinoza Lyceum
Onderzoeker 2: Marie Croes – docent Engels op het Spinoza Lyceum

Beiden zijn onderzoeksdocent sinds mei 2014.

ONDERWERP

Onderwerp:

Wat maakt de overgang van de basisschool naar het Spinoza Lyceum voor leerlingen 'erg groot'?

Aanleiding:

Ik vind de overgang van de basisschool naar deze school erg groot			
2010-2011	Spinoza	44,7%	20,7%
	Landelijk	38,7%	31,9%
2011-2012	Spinoza	50,0%	23,9%
	Landelijk	41,0%	30,1%
2012-2013	Spinoza	46,8%	30,5%
	Landelijk	41,2%	29,8%
2013-2014	Spinoza	59,2%	14,2%
	Landelijk	41,6%	28,5%

Figuur 1: brugklasenquête details 2011-2014

Doelen:

1. zorgen voor een zachte(re) landing in de brugklas
2. het onderzoek laten leven binnen de school

UITVOERING

Stappen in onderzoeksproces:

Voorleggen onderzoeksvoorstel, feedback van de schoolleiding en ILO, theoretisch kader opstellen, samenwerking met studenten bij het maken van enquêtes, afnemen van de enquêtes en analyseren van de gegevens, onderzoeksverslag schrijven, aanbevelingen geven en eindproduct realiseren.

Meetinstrumenten:

We hebben gekozen voor een digitale enquête als kwantitatief meetinstrument onder vier verschillende doelgroepen:

1. brugklas en tweedeklas leerlingen (296 respondenten)
2. brugklasdocenten (31 respondenten)
3. ouders van brugklas en tweedeklasleerlingen (155 respondenten)
4. leerkrachten groep 8 (15 respondenten)

De enquêtes voor doelgroep 1 en 2 zijn afgenomen in november/december 2014.
De enquêtes voor doelgroep 3 en 4 zijn afgenomen in januari/februari 2015.

Resultaten:

1. de overgang van de basisschool naar het Spinoza Lyceum wordt vooral veroorzaakt door de *factor huiswerk*, hieronder verstaan we de hoeveelheid maak- en leerwerk, het plannen van het huiswerk en het agendagebruik.
2. 62% van de leerlingen is na periode 1 (= negen weken) gewend aan de hoeveelheid huiswerk en het plannen van het huiswerk
3. 72% van de leerlingen ervaart de overgang van de basisschool naar het Spinoza Lyceum positief, namelijk als een uitdaging. 25% van de leerlingen ervaart de overgang als negatief, namelijk als zwaar en moeilijk. Hier staat tegenover dat 50% van de ouders aangeeft dat hun kind de overgang als lastig en/of moeilijk heeft ervaren.
4. vooral VWO leerlingen geven aan de overgang van de basisschool naar het Spinoza Lyceum als erg groot te ervaren (48% van de VWO leerlingen ten opzichte van 36% van de mavo leerlingen).
5. 47% van de leerlingen die komen van een dalton basisschool geven aan de overgang als 'erg groot' te ervaren tegenover 36% van leerlingen die van andere onderwijstypes komen.
6. de leerkrachten groep 8, ouders en brugklasdocenten vinden dat de *brugklasmentor* de belangrijkste rol speelt bij het zorgen voor een soepele overgang. Echter, leerlingen vinden dat hun *ouders* daar de belangrijkste rol spelen.

Vanuit het Spinoza Lyceum:

2 presentaties aan het personeel op studiedagen met daarin oproep om mee te denken

2 presentaties aan de schoolleiding om voortgang te tonen

1 presentatie aan ouderraad

1 artikel in het vakblad Daltonvisie december 2015

Vanuit ons:

schrijven van het communicatieplan

1 verslag op de oudersite van het Spinoza Lyceum

4 verslagen in het weekbericht (collega's)

1 presentatie Bijeenkomst 'Zachte Landing' gevolgd door ronde tafel gesprek met ouders, leerlingen, docenten en leerkrachten/directeuren basisschool

1 presentatie Nederlandse daltonvereniging op 13 april 2016

1 presentatie Onderwijs Research Dagen (ORD) op 26 mei 2016

1 artikel in het vakblad Didactief (hopen we ☺)

KENNISDELING

Welke concrete producten heeft het onderzoek opgeleverd?

2 Onderzoeksposters, artikel in Daltonvisie, bijeenkomst in de vorm van wereld café met informatie boekje, onderzoeksverslag met aanbevelingen. Er wordt nu gewerkt aan een checklist.

Wat is er gedaan met de resultaten/opbrengsten van het onderzoek?

Meer contact tussen basisscholen en het Spinoza Lyceum door jaarlijks terugkerende 'Zachte Landing'-bijeenkomst. Brugklasmentoren hebben in de eerste periode een extra studie-uur. Aantal vaksecties heeft het programma voor periode 1 van de brugklas aangepast.

Is er iets veranderd in je eigen denken/gedrag door het onderzoek?

Ja, wij vonden dat leerlingen op de basisschool zo weinig mogelijk huiswerk moesten krijgen om zolang mogelijk te kunnen genieten van 'vrijheid'. Dit onderzoek heeft aangetoond dat leerlingen gebaat zijn bij het structureel maken van huiswerk op de basisschool om een doorlopende lijn te creëren. Vooral VWO leerlingen moeten beter voorbereid worden in groep 8 op wat ze te wachten staat. Daarbij heeft het onderzoek ons kritischer na doen denken over de dagelijkse gang van zaken binnen het onderwijs die wij als logisch en vanzelfsprekend aanvaardden.

Wat is er op school veranderd door het onderzoek?

Meer besef bij docenten van de overgang van de basisschool naar het voortgezet onderwijs en verduidelijking van de reden dat de overgang als groot wordt ervaren en welke type leerlingen dat vooral ervaren.

IMPLEMENTATIE

Tijdens het sollicitatiegesprek voor de functie van onderzoeksdocent is er gevraagd naar mogelijke onderwerpen die we interessant zouden vinden om te onderzoeken. We hebben verschillende onderwerpen besproken, waaronder de overgang van de basisschool naar het Spinoza Lyceum.

We wisten dat dit onderwerp op onze school speelde en dat het een aandachtspunt was dat nog niet door iemand was opgepakt. Ons voorstel om dit onderwerp op te pakken werd direct enthousiast ontvangen door de schoolleiding.

Aangezien ons doel tweeledig is zochten we naar een onderwerp dat voor veel mensen herkenbaar is zodat ons doel om het onderzoek onder de aandacht van veel mensen te brengen, makkelijker te realiseren zou zijn.

We hebben zelf kinderen op de basisschool die (zeer) binnenkort de overstap maken naar het voortgezet onderwijs, waardoor het interessant is voor ons om te onderzoeken waar leerlingen zoal tegenaan lopen bij deze overgang. Bovendien hebben we persoonlijk contact met basisscholen wat de samenwerking kan bevorderen.

Sept-dec 2014: 3 studenten van het ILO hebben in het kader van hun profielproduct onder onze nauwe begeleiding 2 enquêtes opgesteld en afgenomen onder leerlingen en onder docenten. Zij hebben voor de interpretatie van de uitkomsten samengewerkt met socioloog W. von Reth tevens verantwoordelijk voor personeel zaken op het Spinoza Lyceum.

Dec 2014: We hebben 2 ouders gevraagd onze enquête te controleren en te voorzien van feedback.

Heel 2015: We hebben samengewerkt met de commissie 'Zachte Landing' bestaande uit afdelingsleider brugklas mw. C. Hueting en brugklasmentor mw. M. van Overbeek.

start aug-sept 2015: Vanuit AcOA (mw. Min-Leliveld) gestuurd bij de formulering van de onderzoeksvraag. Het was beter om eerst te onderzoeken **wat** de overgang groot maakt. Dit zou ons vooronderzoek worden, dit werd uiteindelijk het hoofdonderzoek.

eind sept 2015: onderzoeksvoorstel voorgelegd aan de schoolleiding en feedback op ontvangen. Vervolgens hebben we regelmatig contact gehad met mw. B. Sirach die vanuit de schoolleiding AcOA in haar portefeuille heeft. We konden bij haar terecht als we ergens tegenaan liepen. Verder hebben we collega's opgeroepen vooral mee te denken en inzichten met ons te delen.

We hebben ondersteuning gekregen van:

- de administratie voor het opvragen van gegevens en het rondsturen van de enquêtes naar ouders en leerkrachten groep 8.
- de commissie 'Zachte Landing' voor het organiseren van een bijeenkomst (rondtafelgesprek) en het opvragen van gegevens.
- dhr. W. von Reth door ons te delen in de resultaten van de brugklastevredenheidsenquête van de afgelopen jaren.

De start ging zeer voortvarend, we hadden veel ideeën en welke we allemaal uit hebben kunnen voeren. We hadden een vrij hoge respons rate waardoor we veel relevante informatie hebben verzameld. We hebben veel positieve reacties gekregen van ouders en collega's die het goed idee vonden dat dit onderwerp onderzocht werd.

Knelpunten: we hebben enorm veel informatie vergaard wat het niet eenvoudig maakte om alles in een onderzoeksverslag vast te leggen. Tijdens de verslaglegging bleek het ook lastig te zijn om de resultaten van het onderzoek door de studenten achteraf te interpreteren en analyseren. Verder sloot de begeleiding vanuit het ILO niet altijd aan bij onze werkwijze. Vaak werd achteraf aangegeven dat zaken anders hadden gemoeten.

Wat heeft het onderzoek opgeleverd?

Voor de onderzoekers: beter zicht op hoe je nauwkeurig resultaten vastlegt in een onderzoeksverslag. Ook hebben we enorm veel ervaring opgedaan in: interviews afnemen, digitale enquêtes maken en analyseren, verslag schrijven, lezingen/presentaties geven, artikel schrijven voor vaktijdschrift, checklist opzetten voor scholen. Verder hebben we heel goed en prettig samengewerkt!

Voor de school: duidelijk beeld waarom leerlingen de overgang van de basisschool naar het Spinoza Lyceum als 'erg groot' ervaren. Commissie 'Zachte Landing' heeft meer inhoud/vorm gekregen. Samenwerking binnen de school tussen onderzoeksdocenten, collega's en brugklasteams. Waardevolle werkvorm die vaker inzetbaar is.

We gaan er vanuit dat 90% van de collega's op de hoogte is van de resultaten en 70% van de onderzoeksdocenten binnen AcOA.

Wie maakt gebruik van de opbrengsten van het onderzoek?

In eerste instantie de commissie 'Zachte Landing' en de brugklasmentoren, maar ook de vaksecties en de brugklasteams. De brugklasmentoren zijn zich bewust van de overgangsproblemen en kunnen daar nu beter op inspelen.

Brugklasmentoren herkenden het probleem. In de brugklasteams wordt er nu kritisch gekeken naar de wijze waarop ze de leerlingen ontvangen en begeleiden in het brugklasjaar. Veel mensen hebben meegewerkt aan het onderzoek waardoor ze zich betrokken voelden bij dit onderzoek.

Wat had beter gekund?

De hoeveelheid open en gesloten vragen in de enquêtes hebben veel kwantitatieve data opgeleverd. Het verwerken en analyseren van de data kostte veel tijd. Het was mogelijk effectiever geweest als we specifiekere waren geweest in de vraagstelling. Desondanks is de inhoud van de vele verkregen informatie wel heel interessant, helaas kon niet alles worden uitgediept. Mogelijk is het bruikbaar voor een volgend onderzoek.